

“Драго ми је, драго, безбели да ми је драго што су ухапсили Караџића. Али још би ми било драже да скембају и оног Додика и ону његову Републику Српску!” Била је то ТВ изјава средовјечног Бошњака који је у егзалтираној маси на сарајевској главној улици славио вијест која је то вече стигла из Београда.

Дакле, није више проблем само Радован него још више Додик, а понајвише је то заправо Република Српска. Ова кратка изјава анонимног Сарајлије, реемитована на једном београдском каналу, рјечитије говори о реакцијама у престоници БиХ него сви каснији бројни и опширни коментари. Готово да је било сувишно да Харис Силаџић, у својству (шестомјесечног) предсједавајућег Предсједништва БиХ, на Би-Би-Сију појашњава очекивања сународника да процес против Радована Караџића буде суђење Републици Српској као његовом геноцидном дјелу и актуелном премијеру, који брани то дјело и одбија да га утопи у јединствену и цјеловиту БиХ.

Нова инфузија мржње: Ето, Караџић није ни стигао до Хага а пале су у воду илузије наивних мировњака по којима ће суђења за ратне злочине довести до истине, истина до катарзе, а катарза до помирења. Напротив, већ сада “Сарајево кључа од жеље за осветом” стоји у извјештају са лица мјеста, а сам судски процес изазваће додатне количине гњева јер Тужилаштво против Караџића неће имати да понуди ништа спектакуларно ново у односу на оно што смо већ чули и видјели у случајевима Милошевић, Крајишник, Плавшић, Шешел, па је због тога из Хага већ најављен скраћени поступак. Небројени експерти, свјedoци и докази, бесконачни сати саслушавања и унакрсних испитивања оставили су толико блијед утисак да су се, у начелу непристрасне, судије и саме често отворено нервирале што Тужилаштво није било у стању да озбиљно поткријепи амбициозне оптужнице и одговарајуће тешке пресуде. Како пише чувени амерички адвокат и харвардски професор права Ален Дерсовиц, теорија удруженог злочиначког подухвата након је и уведена да би се оптужбе за конкретне ратне злочине, које су на терену непосредно починили војници, паравојници, криминалци и психопате, могле лако ширити нагоре, не само по командној војној вертикали него и према високој политици. То, наиме, нису оптужбе због чињења, него због нечињења, односно због незнања, неспрјечавања, некажњавања и слично. Оно што би принципијелно могло да буде позитиван основ оптужнице јесу идеологија српског националног покрета и програм Српске демократске странке које су промовисале политичке вође. Међутим, то су легалне и легитимне политичке платформе које су артикулисале и обзнањене у мирнодопским условима и у њима нема ничега што би могло да буде предтекст за ратне злочине. Напросто, СДС је почетком 90-их постао за Србе исто што је и СДА постао за Муслимане и ХДЗ за Хрвате, баш као што је и Радован Караџић био пандан Алији Изетбеговићу и Мати Бобану.

Није још било рата без ратних злочина, поготово грађанског, а још мање на националној основи, па их је и у овом босанско-херцеговачком било са све три стране. О томе, напослијетку, свједоче и хашке пресуде појединцима не само у Караџићевом него и у Изетбеговићевом и Бобановом табору. А за покретање процеса ипак само против једног од вођа, из Хага је својевремено дато цинично објашњење да је осталу двојицу смрт спасла од већ припремљених оптужница. То је за Бобана још некако и могло да прође, док је Изетбеговић имао времена више година прије смрти и да такве наговјештаје из Хага пред камерама Б92 патетично прокоментарише да ће му “бити част да се придружи својим официрима који већ издржавају казне”. Напокон, и најтежа оптужба за геноцид којом се терети Караџић, пресудом Међународног суда правде у међувремену је

лоцирана искључиво на подручје Сребренице и везана за напад ВРС на заштићену зону. То је био један од разлога што је Радован Караџић готово пао у заборав, а генерал Ратко Младић, који је за вријеме рата на засједању парламента у Приједору са говорнице тврдио да му предсједник РС није врховни командант, постао најтраженији хашки оптуженик.

“Чувар плаже у мирном периоду”: Све у свему, како наводе и озбиљни аналитичари у Сарајеву, једино што би овај процес могло да учини релевантним јесте оно што ће можда испричати сам Караџић не само о своме тајном дилу са Холбруком него и о закулисним договорима са другим страним званичницима, али и комшијским вођама око подјеле БиХ, око борбене размјене територија, око аранжмана “Сребреница за цијело Сарајево” и слично. “Бит ће то довољно да се бројни компромитирани државотворци који претендирају на бошњачки национални пријесто, поклопе по ушима” – недвосмислено се алудира на Хариса Силаџића у коментару сарајевског “Ослобођења”. Тако се, дијелом, може објаснити понашање Хариса Силаџића, који је већ одавно тежиште своје политичке кампање са Караџића пребацио на Додика “као законитог насљедника Караџићевог дјела”, кога би онај његов анонимни сљедбеник са сарајевске улице “радије скембао него и самог ратног злочинца”.

Као једини политички преживјели члан Изетбеговићевог најужег штаба, Харис Силаџић је одмах послје рата покушао да се дебарасира Алијиног негативног насљеђа, што краткотрајним повлачењем из активне политике, што формирањем грађанске Странке за БиХ у чему му је као узор очигледно послужио ипак много бистрији и вјештији Стипе Месић. Сачекао је да његов неприкосновени лидер оде природном смрћу, да времешни ветеран Омер Бехмен оде у пензију, да ОХР политички дисквалификује ненаметљивог Едхема Бичакчића, да богатом и утицајном фундаменталисти Хасану Ченгићу Американци забране приступ јавним пословима и, напokon, да не мање амбициозног а непопуларног Санџаклију Ејуба Ганића сама странка отјера у приватни образовни бизнис, па да онда, са ореолом јединог од историјских вођа муслиманског националног покрета у трци за државни врх БиХ, са лакоћом претрчи анемичног лидера владајуће СДА Сулејмана Тихића. Међутим, да би оправдао име своје Странке за БиХ и њену грађанску структуру о којој свједочи неколико Срба и Хрвата у ширем руководству, те остварио свој коначан циљ да стане на чело јединствене и цјеловите државе, испријечио му се управо Милорад Додик.

Послије дугогодишњег осипања надлежности Републике Српске под удруженим притиском бошњачких и иностраних лобиста, актуелни премијер је кренуо у жестоку политичку, дипломатску и медијску контраофанзиву позивајући се на демократско право на референдум о осамостаљењу по аналогији са Црном Гором и Косовом, те за двије године мандата учврстио уставну позицију мањег ентитета у БиХ. За разлику од претходних гарнитура власти из СДС-а у којима је увијек било истакнутих појединаца којима се могла завртати рука ратним хипотекама и манипулисати са њима, сам Додик јесте почетком рата носио униформу ВРС и цијелим током рата био члан парламента РС, али је као опозициони посланик критиковао многе конкретне потезе ратне власти и послје рата формирао данас убједљиво владајућу СНСД. Дакле, сем доказаног родољубља и домољубља, данашњем лидеру РС се не може приписати континуитет власти са лидерима оснивачима, а његовој лијево оријентисаној странци идеолошко-политички континуитет са десним СДС-ом, док је код Бошњака и даље на власти СДА и један од њених оснивача – Силаџић. Зато у честим директним или

индиректним жестокиим полемичким дуелима по босанскохерцеговачким медијима, Додик са осмијехом понавља Силајџићу питање: “Ко је потписао Дејтонски споразум у коме је међународно призната Република Српска? Ти или ја?” А када је Би-Би-Сијев водитељ Стивен Сејкер напросто подсјетио Силајџића да је и муслиманска страна потписала РС и да се на документу види и његов лични рукопис, он договара: “Јесте, али је у нас био уперен пиштољ.” Логички би слиједило питање: Ко је у руци држао тај пиштољ? Холбрук? Кристофер? Бил Клинтон, који је можда у одлучујућем тренутку тајно навратио у војну базу Рајт Петерсон да лично припријети Алији и Харису? Или неко други од америчких политичара из те демократске администрације која је бомбардовањем српских положаја око Сарајева спасла Армију БиХ од капитулације и коју Бошњаци иначе основано славе као своје највеће пријатеље? Али, то би очигледно прелазило границе британске политичке коректности чак и у емисији која се зове Хард Талк, па водитељ само знаковито закључује: “Многе особе неће разумјети шта тиме желите да кажете ...” и препоручује му да заборави прошлост и окрене се будућности. “Геноцидна творевина”: Међутим, Силајџић, баш као и они његови анонимни сљедбеници са сарајевске улице, не узимају у обзир кључну ствар да су Радован Караџић, као и прије њега Биљана Плавшић, Момчило Крајишник, Слободан Милошевић, Војислав Шешељ и други хашки заточеници оптужени за ратне злочине а не за стварање Републике Српске. У супротном би било суђено и десетинама европских и америчких предсједника, премијера, министара и других високих међународних службеника који су од Лисабона до Дејтона током цијелог рата тражили формулу подјеле БиХ, а међу првима би се на оптуженичкој клупи нашли Карингтон, Венс, Кутиљеро, лорд Овен, Столтенберг итд. Напокон, али не на посљедњем мјесту, за стварање РС морао би бити оптужен читав српски национални покрет. На то Хариса и сљедбенике са сарајевских улица упозорава и већ цитирани коментар “Ослобођења”: “Захтјеви бошњачких политичара да се процесуирањем Караџића процесуира и његово дјело, односно да хапшење злочинаца прати уставна реконструкција БиХ, односно деконструкција РС, политички је аматеризам.” Но, оно што Републику Српску данас брани од вањских политичких притисака по линији обједињавања полиције и других уставних реформи није само позивање на Дејтон и јединство политичке елите и народа у очувању мањег ентитета него и њена функционалност, стабилност, безбједност и економски просперитет као бољег дијела БиХ. Док Додикова националистичка реторика до колективног бијеса иритира сарајевске унитаристе, од оних из државног врха до оних са уличног дна, Вашингтон и Брисел су много осјетљивији на либералне вриједности које не само проповиједа него и ефикасно спроводи лидер РС. “Ми имамо буџетски суфицит и на рачуну за развој 1,3 милијарде док су они у Сарајеву ономад установили да имају само 400 марака, код нас су доприноси на плате из фондова 48, а у другом ентитету 61 одсто, порез на добит у Републици Српској је 10, а у Федерацији 30 процената, код њих је струја за домаћинства 30 одсто скупља него код нас, због бољих услова пословања 427 фирми је пребацило своја сједишта из Сарајева у Бањалуку и тако су постали наши порески обвезници ...” – сипа податке премијер РС. Уз то подвлачи да су ММФ и Свјетска банка утврдили да је “српски ентитет” по свим економским показатељима бољи од оног другог иако није примио ни трећину међународне помоћи од пет милијарди долара колико је од рата дошло у БиХ, те закључује “постају нам велики баласт на путу у Европску унију”.

А коју годину касније: Ново самопоуздање у политичким круговима у Бањалуци скинуло

је са дневног реда питање опстанка РС и више се размишља о томе шта ако се политички притисци из другог ентитета наставе а из свијета обнове, односно како треба да гласи референдумско питање. Да ли са Србијом или самостално или у конфедерацији са бошњачко-хрватским партнерима? А Харис Силајџић и сарајевска улица ће опет рећи да је то све остварено на темељима злочиначког дјела Радована Караџића ... Тим прије што је Влада РС понудила материјалну помоћ породици Караџић и затражила од Лајчака да им врати пасоше како би могли да оду да га виде. Шта ли ће тек рећи када једног дана историјске вође српског националног покрета из '90-их по хашким стандардима окају своје гријехе и врате се у БиХ као слободни људи о којима ће моћи и јавно и званично да се говори и мимо данашњих оптужби. Биљана Плавшић ускоро треба да изађе из затвора и једино је спорно да ли је оних годину дана у Београду провела на слободи или у кућном притвору. У току је и ревизија пресуде Момчилу Крајишнику коју је великим дијелом већ одлежао у притвору у Схевенингену. Сигурно је да ће и, од њих млађи, Караџић дочекати да изађе на слободу. А у међувремену је због свога психијатријски и покерашки оригиналног начина прикривања (појављивање на јавним трибинама и телевизији, путовања у иностранство, дружења по новобеоградским кафанама, маскирање и алтернативно занимање) на специфичан начин постао звијезда и оног дијела београдске младежи која иначе много више брине о шенгенским визама него о Косову. Слушам их свакодневно преко леђа у оближњем кафићу како прелиставајући таблоиде узвикују: “Бре, какав лик”, “Човече, какво генијално зезање”, “Како не виде да је оваквог типа срамота хапсити”, “Који смо кретени да нисмо ишли на пиће у ту његову кафану”, “Од сутра искључиво у Луду кућу”... А за столовима испред мене посматрам лица генерације очева, “радованољубаца” и “радованомрзитеља”, подједнако смркнута на ово шта дјеца говоре. Да ли се то поводом Караџића у Србији рађа неки постмодерни политички менталитет?

НИН, 30.07.08.